

ŚWIADOMOŚĆ WYBORU KIERUNKU STUDIÓW NAUCZYCIELSKICH. ANALIZA KOMPARATYWNA MOTYWÓW STUDENTEK Z POLSKI, CZECH I SŁOWACJI

AWARENESS OF CHOOSING A TEACHING COURSE OF STUDY. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE MOTIVES OF FEMALE STUDENTS FROM POLAND, THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA

Stanisława Katarzyna Nazaruk^{1,A-E}, Renáta Bernátová^{2,B}, Aleksandra Kruszewska^{3,C-D}

¹Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Zakład Pedagogiki, Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II, Polska

¹ John Paul II University of Applied Sciences in Biała Podlaska, Poland

²Wydział Pedagogiczny, Preszowski Uniwersytet w Preszowie, Republika Słowacka

² Faculty of Education, University of Prešov in Prešov, Slovak Republic

³Wydział Nauk Społecznych, Katedra Pedagogiki, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. J. Długosza, Polska

³ Faculty of Social Sciences, Department of Pedagogy, University of Humanities and Sciences J. Długosz, Poland

Nazaruk, S., K., Bernatova, R., Kruszewska, A., (2022). Świadomość wyboru kierunku studiów nauczycielskich. Analiza komparatywna motywów studentek z Polski, Czech i Słowacji / Awareness of choosing a teaching course of study. A comparative analysis of the motives of female students from Poland, the Czech Republic and Slovakia, *Rozprawy Społeczne / Social Dissertations*, 16, 248-260, <https://doi.org/10.29316/rs/152258>

Wkład autorów/
Authors' contribution:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Dane – analiza
i statystyki/
Data analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie artykułu/
Preparation of manuscript
F. Wyszukiwanie i analiza
literatury/
Literature analysis
G. Zebranie funduszy/
Funds collection

Streszczenie: Nauczyciel wychowania przedszkolnego, to nauczyciel uczący dzieci w wieku 3-6 lat. Z uwagi na ten wiek, w którym kształtują się procesy poznawcze rzutujące na całe przyszłe życie dziecka, nauczyciel powinien wybrać ten zawód świadomie i powinien być do niego odpowiednio przygotowany. Celem podjętych badań empirycznych było ustalenie motywów, którymi kierują się obecnie studenci wybierając kształcenie nauczycielskie.

Materiał i metody: Badania przeprowadzono wśród 230 studentek z trzech ośrodków uniwersyteckich w Polsce, Słowacji i Czechach. Z racji badanej problematyki i terenu badań posłużono się autorskim narzędziem badawczym, poprzedzonym badaniem pilotażowym i procesem jego walidacji.

Wyniki: Badania dostarczyły faktów o podobieństwach i różnicach dotyczących okoliczności wyboru kształcenia nauczycielskiego. Studia pedagogiczne w większości wybierają kobiety ze wsi i małych miast.

Wnioski: Wyniki badań pokazały, że zdecydowana większość badanych studentek wybiera studia nauczycielskie świadomie z przyczyn, które można uznać za pozytywne.

Słowa kluczowe: nauczyciel, szkolnictwo wyższe, wychowanie przedszkolne, motywy wyboru zawodu nauczyciela

Summary: In view of this age when cognitive processes affecting the whole future life of the child are formed, the teacher should choose this profession consciously and should be adequately prepared for it. The aim of the research undertaken was to determine the motives that currently guide students in choosing teacher.

Material and methods: The study was conducted among 230 female students from three university centres in Poland, Slovakia and the Czech Republic. Due to the issue under study and the research area, an author's research tool was used, preceded by a pilot study and its validation process.

Results: The research provided facts about similarities and differences regarding the circumstances of choosing teacher education. The majority of women from rural areas and small towns choose to study teaching.

Conclusions: The results of the study showed that the vast majority of the female students surveyed choose teacher education deliberately for reasons that can be considered positive.

Keywords: teacher, higher education, pre-school education, motives for choosing teaching as a profession

Tabele/Tables: 6

Ryciny/Figures: 0

Literatura/References: 25

Otrzymano/Submitted:
05.07.2022

Zaakceptowano/Accepted:
25.07.2022

Adres korespondencyjny: Stanisława Katarzyna Nazaruk, Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Zakład Pedagogiki, Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II, ul. Siderska 95/97, 21-500, Biała Podlaska, Polska; email: stnazaruk@poczta.onet.pl, ORCID: 0000-0001-5620-3980

Copyright by: Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II, Stanisława Katarzyna Nazaruk, Renáta Bernátová, Aleksandra Kruszewska

Czasopismo Open Access, wszystkie artykuły udostępniane są na mocy licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-użycie niekomercyjne-na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-SA 4.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Wprowadzenie

Współcześnie przez nauczyciela rozumie się osobę, która kształci, wychowuje i dba o prawidłowy rozwój znajdujących się pod jego opieką uczniów i wychowanków (Okoń, 2007; Tracz, Hibszer, 2016). W społecznym odbiorze zawód ten, jak pokazują badania pedagogów i socjologów, cieszy się uznaniem. Nie mniej jednak pod adresem osób wykonujących tę pracę pada także wiele uwag. Pokazuje to, iż społeczeństwo w małym zakresie jest świadome tego, że powodzenie pracy nauczyciela uzależnione jest od wielu czynników, m.in.: polityki edukacyjnej państwa, uwarunkowań społeczno-gospodarczych, programów nauczania, możliwości uczniów oraz kwalifikacji samych nauczycieli. Czynniki tych nie można traktować oddzielnie, gdyż są one ze sobą mocno sprzężone.

Dokonujące się współcześnie procesy i zachodzące zjawiska społeczno-gospodarcze oraz kulturowe powodują, że zmianom podlega wiele elementów składowych systemu oświaty i oświatowego rynku pracy, zatem zmienia się też nastawienie oraz oczekiwania wobec zawodu nauczyciela (Tracz, Stanuch, 2011; Gierańczyk, Duży, 2012).

Z punktu widzenia roli, jaką pełni nauczyciel w procesie kształcenia i wychowania dzieci i uczniów poznanie czynników oraz okoliczności związanych z decyzją wyboru tego zawodu może mieć istotny wpływ na opanowywanie kompetencji merytorycznych i zawodowych, jak i na zainteresowanie w podejmowaniu pracy w tym zawodzie (Osuch, 2010; Piróg, 2015).

Nauczyciel to nie tylko zawód – to przede wszystkim powołanie. Tylko osoby, które chcą pracować z drugim człowiekiem, są empatyczne, kreatywne, autentyczne, cierpliwe, wytrwałe, dojrzałe emocjonalnie powinny decydować się na studia pedagogiczne. Praca wychowawcy daje satysfakcję, ale wiąże się również z ogromną odpowiedzialnością (Banach, 2014, Żegnałek, Gutowska-Wyrzykowska, 2016).

Piśmiennictwo dotyczące motywacji, motywu wyboru, a w konsekwencji wyboru zawodu jest obszerne. W literaturze funkcjonuje wiele definicji terminu motyw i motywacja. W niniejszym artykule definicję pojęcia motywu i motywacji oparto na opracowaniach Falko Rheinberga (2006), Lawrence'a A. Pervina i Olivera P. John'a (2002).

Według F. Rheinberga motywacja to „...ogół motywów występujących u danej jednostki” i wyróżnia on motywację wewnętrzną i motywację zewnętrzną. Wymieniony autor wskazuje, że motywacja zewnętrzna stwarza zachętę do działania, które jest w jakiś sposób nagradzane (np. system nagród, awansu zawodowego), a motywacja wewnętrzna pobudza do działania, które ma

Introduction

In contemporary terms, a teacher is a person who teaches, educates, and cares for the proper development of the students (Okoń, 2007; Tracz, Hibszer, 2016). According to extensive research conducted by educators and sociologists, the teaching profession is highly regarded in the society. At the same time, teachers can be exposed to a great deal of criticism. This may be a sign that there is little awareness of the fact that the professional success of teachers depends on many factors, such as the government's educational policy, socio-economic conditions, curricula, students' abilities, and the qualifications of teachers themselves. Moreover, these factors should not be considered individually as they are strongly interrelated with one another.

The socio-economic and cultural processes and phenomena we have witnessed in the recent years enforce changes in numerous components of the education system and the labor market in education, which translates into changes in the attitudes and expectations towards the teaching profession (Tracz, Stanuch, 2011; Gierańczyk, Duży, 2012).

From the point of view of the role of teachers in the education and upbringing of children and adolescents, identifying the factors and circumstances that underpin the decision to choose the teaching profession may have a significant impact on whether young professionals successfully master the know-how and professional skills, and choose teaching as their future career (Osuch, 2010; Piróg, 2015).

Teaching is seen as not merely a profession, but a commitment and service. Teaching studies should attract those who desire to work with other people and are empathetic, creative, authentic, patient, persistent, and emotionally mature. The job of a teacher can be a source of great satisfaction, but also involves immense responsibility (Banach, 2014, Żegnałek, Gutowska-Wyrzykowska, 2016).

There is a vast body of literature exploring the question of motivation, and specifically the incentives and motivation to choose a particular profession. There are also many definitions of the term 'motive' and 'motivation' in the literature. This study is based on the definition of the concept of motive and motivation as explored by Falko Rheinberg (2006), Lawrence A. Pervin, and Oliver P. John (2002).

F. Rheinberg defines motivation as “...a multitude of motives present in every person” and divides motivation into intrinsic and extrinsic motivation. F. Rheinberg also argues that extrinsic motivation creates an incentive to act in an

wartość samą w sobie (np. zamiłowanie do czegoś) (Rheinberg, 2006).

Wybór zawodu to drugie pojęcie związane z przedmiotem przeprowadzonych badań. W świetle różnych koncepcji psychologicznych jest ono szeroko ujmowane, np. w pracach Anny Paszkowskiej-Rogacz (2003) i Bożeny Wojtasik (1997). Ta problematyka była również podejmowana w badaniach pedagogicznych. Na szczególną uwagę zasługują opracowania naukowe Krystyny Duraj-Nowakowej (1984), która dokonała analizy wyboru zawodu nauczyciela i studiów nauczycielskich w oparciu o przeprowadzone badania ankietowe. Należy zaznaczyć, iż rozważania te dotyczą okresu, kiedy zapotrzebowanie na nauczycieli w kraju było duże, nie mniej jednak ustalono pewne ogólne zależności. Badania jednoznacznie wskazują, że stosunkowo rzadko wybory drogi zawodowej są efektem jednoznacznych decyzji, często, bowiem o wyborze pracy decyduje kilka powodów.

Pedagog Wanda Dróżka, analizując pamiętniki młodych nauczycieli, wskazuje na następujące typy motywów wyboru zawodu nauczyciela: zamiłowanie – powołanie, motywy ideowe, konieczność i przypadek (1997). Z kolei Henryk Grabowski (1991) wyodrębnił cztery grupy uwarunkowań wyboru pedagogicznego kierunku kształcenia, bądź pracy nauczyciela w przypadku ukończenia innych niż nauczycielskie studiów. Są to: pozytywne (np. chęć pracy z dziećmi i młodzieżą), ambiwalentne (np. zainteresowania własne związane ze studiowaną dziedziną), neutralne (np. perspektywa długich wakacji) i negatywne (np. łatwość w znalezieniu pracy).

W literaturze pedagogicznej, opisującej badania nad wyborem zawodu nauczycielskiego, najczęściej wskazuje się na następujące rodzaje motywacji: zamiłowanie, powołanie, idea, konieczność i przypadek (Strykowski, 2005, s.15-28). Niestety, zdarza się czasami, że pewna część studentów kierunków pedagogicznych to osoby, które wybrały naukę z przypadku, bądź bez głębszego zastanowienia, licząc na to, że studia pedagogiczne to łatwa do przebycia droga kształcenia.

Kandydat na studia pedagogiczne sam powinien zastanowić się nad oceną swoich predyspozycji i możliwości po to, aby decyzja o wyborze studiów była świadomym działaniem (Kruszewska, 2018; Kruszewska i in., 2021). Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że niemal każdy człowiek, wybierając przyszły zawód, najczęściej kieruje się różnymi motywami. Są one wyrazem określonego stosunku, zamiłowania, oceny własnych predyspozycji i innych czynników do wykonywania zawodu. Czasami przy wyborze zawodu dużą rolę odgrywają przekonania o korzyściach, czasami decydują stereotypy, środowisko rodzinne

anticipation of a reward (e.g. a system of rewards, professional promotion), whereas intrinsic motivation incentivizes to take actions which are considered to carry a value per se (e.g. a passion for something) (Rheinberg, 2006).

The choice of a profession is another concept associated with the subject-matter of this research. It has been extensively studied within the framework of various psychological concepts, for example by Anna Paszkowska-Rogacz (2003) and Bożena Wojtasik (1997). This issue has also been explored in studies on the profession and science of teaching. Particularly noteworthy are the studies by Krystyna Duraj-Nowakowa (1984), who analyzed the choice of the teaching profession and the pedagogy programs based on interview surveys. Note that these studies concern the period when the overall demand for teachers in Poland was high; however, some general correlations have been identified. The research findings explicitly demonstrate that the career choices are relatively rarely based on unequivocal decisions, because often the choice of a profession is determined by several different factors.

Wanda Dróżka analyzed the diaries of young teachers, and identified the following types of motives behind the choice of a teaching profession: passion – vocation, ideological motives, necessity, and blind chance (1997). Henryk Grabowski (1991) distinguished four groups of determinants of choosing pedagogy as the field of study or the teaching profession among graduates of other courses. The determinants are either positive (e.g. desire to work with children and youth), ambivalent (e.g. own interests related to this field of study), neutral (e.g. the prospect of a long vacation), or negative (e.g. ease of finding a job).

In the literature on the profession and science of teaching, the following types of motivation are most often mentioned in the context of choosing the teaching profession: passion, vocation, idea, necessity, and blind chance (Strykowski, 2005, p. 15-28). It is true that some students of pedagogy chose this major by chance, or without further consideration, and opt for this field of study as it is considered a relatively easy path to follow in academic education.

Young people exploring their options to study pedagogy should carefully assess their predispositions and abilities so that the choice of this career path is as informed and conscious as possible (Kruszewska, 2018; Kruszewska et al., 2021). It is noteworthy that each individual is driven by different motives when choosing the future profession. These motives reflect the individual attitudes, passions, the perceived predispositions, and other factors that prompt us to choose a particular profession.

i społeczne. Według niektórych autorów coraz częściej we współczesnych uwarunkowaniach społecznych i gospodarczych przy wyborze zawodu i kierunku kształcenia preferowanymi wartościami są korzyści materialne oraz stałość pracy (Kosiba, i in., 2014, Prokopczuk, 2012). Uwzględniając przedstawione w skrócie zagadnienie dotyczące motywów podejmowania studiów pedagogicznych i mając na uwadze ich znaczenie w wykonywaniu przyszłej pracy w zawodzie nauczyciela wychowania przedszkolnego, a także uwzględniając niedosyt badań z tego interesującego zagadnienia, wydaje się słusznym podjęcie tego rodzaju badań w celu zbadania motywów wyboru studiów pedagogicznych przez studentów w kraju porównując je z motywami studentów sąsiadujących z Polską krajów – Słowacji i Czech. Wspomniany cel badań jest aktualny i wskazuje na związek wymienionych zmiennych z jakością wykonywanej pracy.

Problem główny badań sformułowano w formie pytania: *Jakimi motywami kierowały się studentki przy wyborze studiów pedagogicznych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego z Polski, Słowacji i Czech?*

Do powyższego głównego problemu badań ustalono dwa szczegółowe problemy mające dać pełniejszy obraz ich motywów, a mianowicie:

1. Jakie były główne motywy podjęcia kierunku studiów przez badane studentki?
2. Czy istnieją różnice i podobieństwa w motywach wyboru kierunku studiów między studentkami z Polski, Czech i Słowacji?

Założenia metodologiczne badań

Badania sondażowe prowadzono wśród studentek kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna na dwóch uczelniach na terenie Polski (Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie), w jednym uniwersytecie w Czechach (Uniwersytet Palackiego w Olomuńcu) i na Słowacji (Uniwersytet Preszowski w Preszowie). Ukończenie wymienionego kierunku studiów nadaje kwalifikacje do pracy w zawodzie nauczyciela w przedszkolu i klasach I-III szkoły podstawowej. Badania przeprowadzono w okresie luty-maj 2022 r. podczas udziału w programie Erasmus+ w wymienionych uniwersytetach. Ogółem kwestionariusz wypełniło 230 studentek z trzech państw. W badaniach zastosowano autorskie narzędzie badawcze, ponieważ na rynku polskim nie odnotowano narzędzi do zdiagnozowania wymienionych zagadnień. Zanim narzędzie udostępniono

Sometimes the choice of a profession is mainly determined by the perceived benefits, stereotypes, or the family and social setting. Some authors argue that the financial benefits and job stability are the increasingly decisive factors that determine the choice of a profession and the education path in the existing social and economic circumstances (Kosiba, et al., 2014, p. 75-87; Prokopczuk, 2012, p. 29-49). In consideration of the briefly discussed motives for choosing pedagogy as the field of study and bearing in mind that these motives may have a lasting impact on the future performance of preschool education teachers, and taking into account the shortfall of research on this interesting issue, this study seeks to examine and compare the motives for choosing to study pedagogy among students in Poland, Slovakia, and Czechia. The aim of this study is relevant and attempts to pinpoint the relationship between these variables and the future professional performance.

The main problem examined in this study is as follows: *Why did the students in Poland, Slovakia, and Czechia decide to study pedagogy to become preschool teachers?*

This research question also includes two detailed problems that have been examined to offer a clearer view of the students' motives, namely:

1. What were the main motives driving the students to study pedagogy?
2. Are there differences and similarities in the motives for choosing to study pedagogy among the students from Poland, Czechia, and Slovakia?

Methodological assumptions of this study

A survey was conducted among the students of preschool and early childhood teacher education programs at two universities in Poland (the John Paul II University of Applied Sciences in Biała Podlaska, the Jan Długosz University of Humanities and Sciences in Częstochowa), one university in Czechia (Palacky University in Olomouc), and one university in Slovakia (University of Prešov in Prešov). The graduates of this study program are qualified to work as preschool (in kindergartens) teachers and elementary education teachers (delivering education to schoolchildren in grades 1 to 3). The survey was carried out between February and May 2022; this was when the universities included in this study participated in the Erasmus+ program. In total, 230 students from three countries completed the survey. A proprietary research tool was designed specifically for this study in absence of suitable research tools in Poland. Before the tool

studentom, przeprowadzono badania pilotażowe na grupie 50 osób i policzono wskaźniki korelacji i rzetelności pytań niezbędne do oceny walidacji. W strukturze narzędzia zastosowano różną kafeiterię odpowiedzi, ale w przeważającej większości przy wyborze odpowiedzi zastosowano pięciostopniową skalę Likerta, dzięki której określono motywy wyboru kierunku studiów.

Uzyskane wyniki badań poddano w pierwszej kolejności analizie ilościowej. Analizę statystyczną wykonano w programie STATISTICA v13. Odpowiedzi na poszczególne pytania przedstawiono w formie wskaźników procentowych. W celu wykrycia różnic w odpowiedziach studentek z trzech państw ze względu na charakter pytań (skala porządkowa) zastosowano test Kruskala-Wallisa. We wszystkich analizowanych przypadkach przyjęto poziom istotności $p=0,05$.

Uczestnicy badań

W tabeli 1 przedstawiono liczbę i miejsce zamieszkania uczestniczek badań z poszczególnych krajów. Nie uwzględniono podziału na płeć, ponieważ wszystkie osoby uczestniczące w badaniu były kobietami.

was distributed to the study participants, a pilot study was conducted on a group of 50 respondents; the research too was then validated based on the calculated correlation and reliability coefficients. The tool consists of multiple-choice answers, but the vast majority of the responses uses a five-point Likert scale to determine the motives for choosing the field of study.

The obtained data were first analyzed qualitatively. STATISTICA v13 software was used in the statistical analysis. Responses to individual questions are presented as percentage values. To account for the type of questions included in the survey (ordinal scale), the Kruskal-Wallis test was used to detect differences in the responses of students from different countries. The p-value was set to 0.05 in all of the analyzed cases.

Study population

Table 1 presents the number and place of residence of study participants from each country. The gender category was not included as all participants in the study were female.

Tabela 1. Liczba i miejsce zamieszkania uczestniczek badań
Table 1. Number and place of residence of study participants

Lp. / No.	Miejsce zamieszkania studentek / Place of residence of respondents	Polska / Poland N	Słowacja / Slovakia N	Czechy / Czechia N
1.	wieś / rural	58	23	9
2.	Osada/miasto 5-10 tys. mieszkańców / Settlements/towns with a population of 5-10 thousand	42	3	-
3.	Miasto 11-100 tys. mieszkańców / Cities with a population of 11-100 thousand	39	7	10
4.	Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców / Cities with a population of over 100 thousand	31	4	4
Ogółem / Total		170	37	23

N – liczba biorących udział w badaniu

N – number of respondents

Źródło: opracowanie własne.

Source: own development.

Z opracowanych danych wynika, że najwięcej studentek podejmujących wymieniony kierunek studiów pochodziło ze wsi i miejscowości do 10 tys. mieszkańców. Tego typu tendencję zaobserwowano wśród polskich, jak i słowackich studentek. Należy zwrócić uwagę na mniejszą liczbę studentek uczestniczących w badaniu z Czech i Słowacji w porównaniu ze studentkami z Polski. Wynika to z małej liczebności studentów tego kierunku na jednym uniwersytecie.

The compiled data demonstrates that the greatest number of students who chose to study pedagogy came from rural areas and settlements/towns with a population of up to 10 thousand. This trend was observed among both Polish and Slovak students. Note that the study included fewer students from Czechia and Slovakia compared to population of students from Poland. This can be explained by the small number of pedagogy students at the universities included in this study.

Wyniki badań

Celem pierwszego pytania badawczego było ustalenie, czy studentki świadomie wybrały kierunek studiów w swoim kraju. Aby ułatwić porównanie uzyskanych wyników w tym zakresie, dane liczbowe przeliczono na wskaźniki procentowe i przedstawiono w tabeli 2 z uwzględnieniem podziału na trzy kraje.

Tabela 2. Świadomość wyboru kierunku studiów przez studentki
Table 2. Deliberate choice to study pedagogy

Odpowiedzi studentek / Responses of respondents	Polska / Poland	Słowacja / Slovakia	Czechy / Czechia
	%	%	%
zdecydowanie tak / definitely yes	75,9	64,9	81,8
raczej tak / probably yes	38,8	32,4	18,2
raczej nie / probably no	4,1	2,7	-
zdecydowanie nie / definitely no	-	-	-

Wartość testu Kruskala-Wallisa: $H=2,32$; $p=0,3140$

The Kruskal-Wallis test result: $H=2.32$; $p=0.3140$

Źródło: opracowanie własne.

Source: own development.

Przedstawione dane pokazują, że prawie cała grupa badanych studentek świadomie wybrała ten kierunek studiów. Analiza statystyczna wykonana za pomocą testu Kruskala-Wallisa nie wykazała istotnego zróżnicowania w przypadku studentek z wymienionych krajów. Przedstawione dane są optymistyczne, dowodzą o świadomym wyborze studiów badanych studentek, co z pewnością będzie miało znaczenie w ich przyszłej pracy zawodowej.

Jednym z istotnych czynników, jaki uwzględniają kandydaci przy wyborze kierunku studiów jest motywacja. W literaturze przedmiotu wyodrębniono podział motywów na wewnętrzne i zewnętrzne (Kosiba, i in., 2014, s. 75-87; Prokopczuk, 2012, s. 29-49). W związku z powyższym pytanie zamieszczone w autorskim kwestionariuszu o motywach (wewnętrzne i zewnętrzne) wyboru kierunku studiów przez studentki z badanej grupy było niezbędne w celu poznania ich motywacji do pracy w zawodzie nauczyciela wychowania przedszkolnego. W tabeli 3 przedstawiono odpowiedzi respondentek na pytanie o motywacje wewnętrzne wyboru kierunku studiów o charakterze osobistym, takie jak: chęć pracy w zawodzie nauczyciela; możliwość samorealizacji/rozwoju zawodowego; stabilność życiową/pracę na państwowej posadzie. W zestawieniu uwzględniono podział odpowiedzi studentek z trzech krajów w celu przeprowadzenia porównania.

Study findings

The first research question seeks to determine whether the students deliberately opted to study pedagogy. In order to facilitate the data comparison, the numerical data have been converted into percentage values and presented in Table 2, by country.

The data collected clearly indicate that nearly all surveyed students declared to have deliberately chosen this field of study. The statistical analysis (the Kruskal-Wallis test) did not reveal any significant differences between the respondents from different countries. The presented data are optimistic, they prove that the teacher education programs are an informed choice of the surveyed students, which will be definitely reflected in their future professional work.

Motivation was found to be one of the major factors that drive the choice of studies. In the literature, there is a distinction between intrinsic and extrinsic motivation (Kosiba et al., 2014, pp. 75-87; Prokopczuk, 2012, pp. 29-49). Therefore, the proprietary survey tool used in this study features a question about the motives (intrinsic and extrinsic) behind the choice to study pedagogy in order to understand their motivation to become a pre-school education teacher. Table 3 presents the responses to the question about the intrinsic motives for choosing to study pedagogy, including the desire to work as a teacher; opportunities for self-fulfillment/professional development; life stability/civil service employment. The responses from students from three countries are provided separately for comparison.

Tabela 3. Motywy wewnętrzne – osobiste wyboru kierunku studiów przez studentki
Table 3. Intrinsic motives for choosing to study pedagogy

Odpowiedzi studentek / Responses of the students	Motywy wewnętrzne: osobiste / Intrinsic, personal motives								
	Chęć pracy w zawodzie nauczyciela / Desire to work as a teacher			Możliwość samorealizacji/ rozwój zawodowy / Opportunities for self- fulfillment/professional development			Stabilność życiowa/ praca na państwowej posadzie / Stability in life/civil service employment		
	%			%			%		
	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ
zdecydowanie tak / definitely yes	45,3	64,9	77,3	32,9	51,4	50,0	19,4	18,9	18,2
raczej tak / probably yes	51,8	32,4	18,2	52,4	45,9	45,5	43,5	43,2	40,9
raczej nie / probably no	2,9	2,7	4,5	14,1	2,7	4,5	31,8	35,1	22,7
zdecydowanie nie / definitely no	-	-	-	1	-	-	5,3	2,7	18,2
H-wartość testu Kruskala-Wallisa / the value of H in the Kruskal-Wallis test	H=4,79; p=0,0911			H=2,85; p=0,2409			H=1,25; p=0,5363		

% – odpowiedzi liczbowe przeliczono na wskaźniki procentowe;
% – numerical responses converted into percentages;

H – wartość testu Kruskala-Wallisa.
The value of H in the Kruskal-Wallis test.

Źródło: opracowanie własne.
Source: own development.

Analizując dane w powyższej tabeli, należy zwrócić uwagę na odpowiedzi udzielone przez studentki dotyczące motywu, jakim jest chęć pracy w zawodzie nauczyciela. Niezależnie od kraju prawie wszystkie osoby wskazały na „zdecydowanie tak” lub „raczej tak”. Drugi motyw, możliwość samorealizacji/rozwój w tym zawodzie miał istotne znaczenie przy wyborze kierunku studiów. Natomiast odniesienie się studentek do motywu stabilności życiowej/pracy na państwowej posadzie był niżej oceniony. W tym przypadku zdecydowana większość odpowiedzi była „raczej tak” i „raczej nie”. Warto zauważyć, że odpowiedzi studentek z wymienionych krajów były bardzo podobne i policzone wartości Testu Kruskala-Wallisa i przyjęty $p < 0,05$, nie wykazały istotnego zróżnicowania.

W kolejnej tabeli 4 przedstawiono odpowiedzi respondentek na pytanie o motywy wewnętrzne wyboru kierunku studiów związane z pracą pedagogiczną, takie jak: chęć pracy pedagogicznej, twórczy charakter pracy, chęć pracy z małymi dziećmi i opieka nad nimi.

When analyzing the data provided in the table above, the responses of students regarding the desire to work as a teacher are particularly noteworthy. Almost all respondents from all countries responded “definitely yes” or “probably yes” to this question. Opportunities for self-fulfillment/professional development were also important when choosing to study pedagogy. Stability in life/civil service employment was ranked lower. In this case, the vast majority of students responded “probably yes” and “probably no”. It is remarkable that the responses of students from across the different countries were very similar and the values in the Kruskal-Wallis test and $p < 0.05$ revealed no significant differences.

Table 4 presents responses to the question about the intrinsic motives for choosing to study pedagogy, including the desire to work as a teacher, creative nature of work, desire to work with young children and caring for them.

Tabela 4. Motywy wewnętrzne wyboru studiów związane z pracą pedagogiczną
Table 4. Intrinsic motives for choosing to study pedagogy

Odpowiedzi studentek / Responses of the students	Motywy wewnętrzne: praca pedagogiczna / Intrinsic motives: teaching profession								
	Chęć pracy pedagogicznej / Desire to work as a teacher			Twórczy charakter pracy / Creative nature of the work itself			Chęć pracy z małymi dziećmi i opieka nad nimi / Desire to work with young children and caring for them		
	%			%			%		
	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ
zdecydowanie tak / definitely yes	49,4	59,5	45,5	26,5	54,1	54,5	70	73	72,7
raczej tak / probably yes	47,6	32,4	45,5	52,9	35,1	36,4	24,1	27	22,7
raczej nie / probably no	2,9	8,1	9,1	19,4	10,8	9,1	5,3	-	4,5
zdecydowanie nie / definitely no	0	-	-	1,2	-	-	0,6	-	-
H-wartość testu Kruskala-Wallisa / the value of H in the Kruskal-Wallis test	H=0,55; p=0,7604			H=12,21; p=0,0022* PL-SK**			H=2,47; p=0,2903		

* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$;

* – significant difference at $p < 0.05$;

** – kraje, pomiędzy którymi zachodzi zróżnicowanie istotne statystycznie w teście Kruskala-Wallisa.

** – a statistically significant difference between the countries in the Kruskal-Wallis test.

Źródło: opracowanie własne.

Source: own development.

Dane z tabeli 4 pokazują, że motywy wewnętrzne studentek dotyczące pracy pedagogicznej były podobne. Niezależnie od kraju zdecydowana większość uczestniczących w badaniu studentek wybierała wymieniony kierunek studiów ze względu na chęć pracy pedagogicznej oraz chęć pracy z małymi dziećmi i opieką nad nimi. Warto jednak zauważyć, że odpowiedzi studentek dotyczące twórczego charakteru pracy z dziećmi różniły się. Wartości Testu Kruskala-Wallisa i przyjęty $p < 0,05$ pokazały istotne różnice między studentkami studiującymi w Polsce a studentkami ze Słowacji.

Kolejne pytania w kwestionariuszu ankiety miały na celu poznanie motywów zaliczanych przez specjalistów tego zagadnienia do grupy motywów zewnętrznych. W odniesieniu do motywów wyboru kierunku studiów pedagogicznych oraz uwzględniając aspekt praktyczny badań motywy zewnętrzne podzielono na dwie grupy:

- 1) motywy zewnętrzne/strukturalne: łatwy dostęp do studiów, określony czas pracy w tygodniu (pensum 18-20 godzin tygodniowo); dostępność studiów w pobliżu miejsca zamieszkania; długość wakacji i ferii w ciągu roku.
- 2) motywy zewnętrzne/ideowe: chęć przekazywania wiedzy, wartości, norm społecznych; tradycje rodzinne; prestiż społeczny, szacunek, poważanie.

The data listed in Table 4 indicate that the intrinsic motives regarding the choice of a teaching profession were similar. The vast majority of students participating in the study chose to study pedagogy because of the desire to work as a teacher and to work with and care for young children. However, the differences in responses regarding the creative nature of working with children are noteworthy. The Kruskal-Wallis test outcomes and $p < 0.05$ revealed significant differences between the responses of students in Poland and in Slovakia.

The next survey question concerned motives classified as extrinsic. With regard to the motives for choosing to study pedagogy, and taking into account the practical aspect of this research, the extrinsic motives were divided into two groups:

- 1) extrinsic/structural motives: easy access to studies, defined weekly working hours (18-20 hours per week); proximity of university to home; duration of summer and winter holidays.
- 2) extrinsic/ideological motives: desire to convey knowledge, values and social standards; family traditions; social prestige, respect, esteem.

Table 5 presents responses to the question concerning extrinsic/structural motives.

W tabeli 5 przedstawiono odpowiedzi respondentek na pytanie o motywacje zewnętrzne/strukturalne.

Tabela 5. Motywacje zewnętrzne/strukturalne/ wyboru kierunku studiów
Table 5. Extrinsic/structural motives for choosing to study pedagogy

Odpowiedzi studentek / Responses of the students	Motywy zewnętrzne /strukturalne/ / Extrinsic/structural motives											
	Łatwy dostęp do studiów / Easy access to studies			Określony-stabilny czas pracy w tygodniu / Defined stable weekly working time			Dostępność studiów w pobliżu miejsca zamieszkania / Proximity of university to home			Długość wakacji i ferii w ciągu roku / Duration of summer and winter holidays		
	%			%			%			%		
	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ
zdecydowanie tak / definitely yes	7,1	8,1	4,5	17,1	18,9	13,6	28,2	16,2	9,1	11,2	10,8	9,6
raczej tak / probably yes	17,6	13,5	9,1	41,8	35,1	50,0	34,2	21,6	13,6	21,7	29,7	22,7
raczej nie / probably no	40,6	35,1	36,4	29,4	40,5	36,4	19,4	32,4	54,5	40	43,2	40,9
zdecydowanie nie / definitely no	34,7	43,2	50	11,7	5,4	-	18,2	29,7	22,7	27,1	16,3	26,8
H-wartość t. Kruskala-Wallis / The Kruskal-Wallis H-value	H=0,23; p=0,8933			H=0,31; p=0,8583			H=15,91; p=0,0004*; PL-SK, PL-CZ**			H=2,02; p=0,3636		

H – wartość testu Kruskala-Wallis; * – istotne różnicowanie przy $p < 0,05$;
The value of H in the Kruskal-Wallis test* – significant difference at $p < 0,05$;

** – kraje pomiędzy którymi zachodzi różnicowanie istotne statystycznie w teście Kruskala-Wallis.

** – a statistically significant difference between the countries in the Kruskal-Wallis test.

Źródło: opracowanie własne.

Source: own development.

Prezentowane powyższej dane wskazują, że tylko w jednym przypadku, tj. ze względu na dostępność studiów w pobliżu miejsca zamieszkania odpowiedzi studentek istotnie różniły się, na co wskazały wartości Testu Kruskala-Wallis, przy $p < 0,05$. Co można zinterpretować, że ten czynnik motywacyjny był istotny przy wyborze kierunku studiów wśród badanych studentek z wymienionych trzech państw. Odpowiedzi studentek na pozostałe motywacje zewnętrzne były zbliżone.

Odpowiedzi badanych studentek dotyczące motywacji zewnętrznych o charakterze ideowym przedstawiono w tabeli 6.

According to the presented data, there was a significant difference – as indicated by the values in the Kruskal-Wallis test and $p < 0,05$ – only in the students' responses to the item 'proximity of university to home'. This factor was found to be a significant determinant for choosing to study pedagogy among students from the three countries. The responses to questions concerning all other extrinsic motives were similar.

They are presented in Table 6.

Tabela 6. Motywy zewnętrzne/ideowe wyboru kierunku studiów
Table 6. Extrinsic/ideological motives for choosing to study pedagogy

Odpowiedzi studentek / Responses of the students	Motywy zewnętrzne /ideowe/ / Extrinsic/ideological motives								
	Chęć przekazywania wiedzy, wartości, norm społecznych / Desire to convey knowledge, values and social standards			Tradycje rodzinne / Family traditions			Prestiż społeczny, szacunek, poważanie / Social prestige, respect, esteem		
	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ	PL	SK	CZ
zdecydowanie tak / definitely yes	32,9	51,4	54,5	10,0	5,4	4,5	7,6	-	-
raczej tak / probably yes	54,7	37,8	36,4	20,0	8,1	4,5	22,4	21,6	9,1
raczej nie / probably no	10,6	10,8	9,1	29,4	16,2	22,7	41,8	32,4	68,2
zdecydowanie nie / definitely no	1,8	-	-	40,6	70,3	68,2	28,2	21,6	22,7
H-wartość testu Kruskala-Wallisa / the value of H in the Kruskal-Wallis test	H=2,74; p=0,2544			H=4,60; p=0,1005			H=1,63; p=0,4422		

H - wartość testu Kruskala-Wallisa
The value of H in the Kruskal-Wallis test

Źródło: opracowanie własne.
Source: own development.

Odpowiedzi studentek na pytanie o motywy zewnętrzne, tzw. ideowe, były podobne, szczególnie w odniesieniu do czynnika, jakim są tradycje rodzinne i prestiż społeczny, szacunek oraz poważanie. Natomiast zaobserwowano różnice w odpowiedziach studentek z wymienionych państw dotyczących chęci przekazywania wiedzy, wartości, norm społecznych. Jednak wartości Testu Kruskala-Wallisa i odczytana wartość „p” nie pozwalają na stwierdzenie, że pomiędzy danymi zachodzi istotne zróżnicowanie statystycznie.

Dyskusja i wnioski

Uzyskane wyniki badań wpisują się w te prezentowane dane GUS, mówiące o tym, że zdecydowana większość badanych studentek z wymienionych trzech państw pochodzi ze wsi i małych miejscowości do 5 tys. mieszkańców. Niestety kryzys demograficzny dotarł na uniwersytety i szkoły wyższe. Na polskich, słowackich i czeskich uczelniach studiuje coraz mniej młodych ludzi (GUS, 2018). Według danych GUS-u, co trzeci student w Polsce pochodzi ze wsi. Najczęściej wybieranym kierunkiem, poza biznesem i administracją (18%), są kierunki medyczne 11%, społeczne i inżynierjno-techniczne po ok. 10%. Na kierunkach pedagogicznych w roku akademickim 2018/2019 studioowało 84,4 tys. osób, czyli o 5,4 tys. mniej niż rok wcześniej.

Wśród czynników motywacyjnych (wewnętrznych jak i zewnętrznych) przy wyborze kierunku studiów pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, który nadaje kwalifikacje do pracy

The students provided similar responses to the question about extrinsic ideological motives, specifically as regards family traditions and social prestige, respect and esteem. However, the students from the three countries provided more varied responses to the item 'desire to convey knowledge, values and social standards'. However, based on the Kruskal-Wallis test values and the p-value, no statistically significant differences between the responses were identified.

Discussion and conclusions

The obtained research results are in consistent with the data published by the Polish Chief Statistical Office GUS, revealing that the vast majority of the surveyed students from the three countries come from rural areas and small towns with a population of up to 5 thousand. The demographic crisis has definitely affected universities and higher education establishments. Increasingly fewer young people enroll to universities in Poland, Czechia, and Slovakia (GUS, 2018). According to GUS data, every third student in Poland comes from the rural areas. Apart from business and administration (18%), the most popular majors include medicine (11%), social studies, as well as engineering & technical programs (10% each). 84.4 thousand students attended teacher education programs in the academic year 2018/2019 (5.4 thousand less than in the previous academic year).

The desire to work as a teacher and the opportunities for self-fulfillment associated with this

w zawodzie nauczyciela w przedszkolu i klasach I-III szkoły podstawowej najwięcej studentek wskazało na chęć pracy w zawodzie nauczyciela i możliwość samorealizacji, określony, czyli stabilny czas pracy w tygodniu i dostępność studiów w okolicy miejsca zamieszkania. I ten ostatni czynnik najbardziej różnicował badane grupy studentek z trzech państw. Jako czynniki motywujące o charakterze zewnętrznym najwięcej studentek wskazało na chęć przekazywania wiedzy, wartości, norm społecznych, prestiż społeczny. Tradycje rodzinne nie miały decydującego wpływu na wybór tego zawodu. Pozyskane dane nie różnicowały w stopniu istotnym badanych studentek.

Podobne czynniki motywujące przy wyborze zawodu nauczycielskiego otrzymano w badaniach jakościowych przeprowadzonych wśród tureckich studentów Wydziału Edukacji na Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu. Celem tych badań przeprowadzonych w Turcji było poznanie motywów wyboru studiów przez studentów pierwszego semestru. Nie uwzględniano w nich przygotowania do nauczanych przedmiotów. Zainteresowanie bezpieczeństwem pracy i statusem urzędnika służby cywilnej było najsilniejszym czynnikiem motywującym do podjęcia studiów nauczycielskich, a następnie chęć kształcenia i pracy z dziećmi oraz młodzieżą. Ponadto z przeprowadzonych wywiadów zaobserwowano, że przekazywanie wartości i ideałów dzieciom jest brane pod uwagę przez studentów w większym stopniu aniżeli przekazywanie wiedzy naukowej i technicznej (Keçici, 2019).

Inne tureckie badania wskazują, że dla przyszłych nauczycieli istotne są motywacje zewnętrzne, altruistyczne i wewnętrzne. One odgrywają rolę, gdy jednostki wybierają nauczanie, jako karierę. Ponadto, motywy altruistyczne są bardziej dominujące w przypadku kobiet i w związku z tym nauczanie jest dalej pożądane przez kobiety jako pierwszy zawód (Yüce, 2013).

Podobnie dowodzą chińskie badania, gdzie czynniki altruistyczne zostały ocenione jako ważniejsze niż czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, niezależnie od płci. Tu również badania wykazały, że kobiety były bardziej zmotywowane zewnętrznie do bycia nauczycielem niż mężczyźni. Pytania otwarte w kwestionariuszu wykazały, że ich pochodzenie społeczno-ekonomiczne oraz przekonania kulturowe i religijne były innymi czynnikami, które motywowały ich do wyboru zawodu nauczyciela (Htang, 2019).

Podsumowując warto zwrócić uwagę, że opisane w artykule zagadnienie dotyczące wyboru kierunku studiów nauczycielskich, nadających kwalifikacje absolwentom, którzy będą pomagać dziecku w poznawaniu świata, wprowadzać je w świat wartości i norm społecznych oraz

profesji, a stabilny tygodniowy czas pracy, oraz bliższa bliskość uniwersytetu do domu były identyfikowane jako główne (wewnętrzne i zewnętrzne) czynniki motywujące do wyboru studiów w przedszkolu i edukacji elementarnej, aby zostać nauczycielem (pracującym w przedszkolu) i nauczycielem edukacji elementarnej (nauczającym dzieci w klasach 1-3). Badani różnicowali się przede wszystkim w swojej postawie do tego ostatniego czynnika. Najbardziej rozpowszechnionymi motywami zewnętrznymi były chęć przekazywania wiedzy, wartości, norm społecznych, prestiż społeczny i status nauczyciela. Tradycje rodzinne miały niewielki wpływ na wybór zawodu. Nie było istotnych różnic między danymi otrzymanymi z badań a danymi z literatury.

Podobne motywacje do wyboru nauczycielskiej profesji zostały znalezione w badaniach jakościowych przeprowadzonych wśród studentów Wydziału Edukacji na Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu w Turcji. Badanie przeprowadzone w Turcji badało powody wyboru studiów przez studentów pierwszego semestru. Nie uwzględniono w nim przygotowania do nauczanych przedmiotów. Najważniejszym czynnikiem motywującym do podjęcia studiów nauczycielskich było bezpieczeństwo pracy i status urzędnika służby cywilnej, a następnie chęć kształcenia i pracy z dziećmi i młodzieżą. Ponadto z przeprowadzonych wywiadów zaobserwowano, że przekazywanie wartości i ideałów dzieciom jest brane pod uwagę przez studentów w większym stopniu aniżeli przekazywanie wiedzy naukowej i technicznej (Keçici, 2019).

Inne tureckie badania wskazują, że dla przyszłych nauczycieli istotne są motywacje zewnętrzne, altruistyczne i wewnętrzne. One odgrywają rolę, gdy jednostki wybierają nauczanie, jako karierę. Ponadto, motywy altruistyczne są bardziej dominujące w przypadku kobiet i w związku z tym nauczanie jest dalej pożądane przez kobiety jako pierwszy zawód (Yüce, 2013).

Podobnie dowodzą chińskie badania, gdzie czynniki altruistyczne zostały ocenione jako ważniejsze niż czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, niezależnie od płci. Tu również badania wykazały, że kobiety były bardziej zmotywowane zewnętrznie do bycia nauczycielem niż mężczyźni. Pytania otwarte w kwestionariuszu wykazały, że ich pochodzenie społeczno-ekonomiczne oraz przekonania kulturowe i religijne były innymi czynnikami, które motywowały ich do wyboru zawodu nauczyciela (Htang, 2019).

Podsumowując warto zwrócić uwagę, że opisane w artykule zagadnienie dotyczące wyboru kierunku studiów nauczycielskich, nadających kwalifikacje absolwentom, którzy będą pomagać dziecku w poznawaniu świata, wprowadzać je w świat wartości i norm społecznych oraz

przygotowywać je do życia w grupie społecznej i szkolnej zawsze powinny być uznawane za ważne i niezwykle potrzebne. Mają one sens tylko wtedy, gdy zostały wybrane świadomie (Ordon, 2002).

Podjęte badania były dużym wyzwaniem ze względu na brak aktualnych wyników badań z zagadnienia dotyczącego motywacji przy wyborze kierunku studiów nauczycielskich do pracy w zawodzie nauczyciela wychowania przedszkolnego. Należy dodać, że odpowiedzi na niektóre pytania wymagały od respondentek dużego obiektywizmu w ocenie własnych doświadczeń, predyspozycji, wiadomości i umiejętności.

Analiza wyników badań pozwoliła na postawienie wniosku, że zdecydowana większość biorących udział w badaniu studentek będzie dobrymi nauczycielkami, za czym przemawia fakt, że zdecydowana większość wybrała kierunek studiów świadomie, w sposób przemyślany, kierując się przy wyborze chęcią pracy w zawodzie nauczyciela i biorąc pod uwagę zamiłowanie do pracy z dziećmi. Dzieci doskonale potrafią odczuć, kto je lubi, a którym są one obojętne. Oprócz czynników motywujących, tzw. wewnętrznych studentki przy wyborze kierunku studiów brały pod uwagę czynniki zewnętrzne, głównie chęć przekazywania dzieciom wiedzy, wartości, norm społecznych, a także prestiż społeczny, szacunek i poważanie.

Należy jednocześnie zauważyć, że przeprowadzone badania niosą pewien niedosyt z obszaru, jakim jest motywacja do wykonywania zawodu nauczyciela, które należałoby podjąć w kolejnych projektach badawczych. Niemniej warto wskazać, że podjęte w artykule problemy wpisują się w aktualnie toczącą się w Polsce, na Słowacji i Czechach dyskusję na temat wyzwań związanych z profesjonalizacją zawodu nauczyciela. Niestety, pogarszająca się z roku na rok sytuacja finansowa nauczycieli, rezygnowanie z pracy w zawodzie, poczucie braku szacunku i utrata prestiżu, może stać się czynnikiem demotywującym przyszłe roczniki studentów.

Bibliografia

1. Banach, Cz. (2014). Nauczyciel w badaniach pedagogicznych jego osobowość i kompetencje oraz zadania i prognozy, w: L. Pawelski, B. Urbanek (red.). *Twórczość – kreatywność – nauczyciel*. Szczecinek: Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych.
2. Dróźka, W. (1997). *Młode pokolenie nauczycieli. Studium autobiografii młodych nauczycieli polskich lat dziewięćdziesiątych*. Kielce: WSP.
3. Duraj-Nowakowa, K. (1984). Motywy wyboru studiów nauczycielskich i zawodu nauczyciela. *Ruch Pedagogiczny*, (2), 49-56.
4. Gierańczyk, W., Duży, W. (2012). Zawód geograf – atrakcyjność studiów a przydatność na rynku pracy (w opiniach studentów kierunku geografia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMK). *Prace Komisji Edukacji Geograficznej PTG*, 2, 113-134.

make sense if chosen deliberately and conscientiously (Ordon, 2002).

This study proved to be a great challenge because of the scarcity of up-to-date research on the motivation to study pre-school pedagogy. Moreover, it should be noted that when responding to some questions, the respondents were expected to objectively assess their own experiences, predispositions, knowledge and skills.

Analysis of the study findings has led to the conclusion that the vast majority of students surveyed are likely to become dedicated teachers in the future, which is evidenced by the fact that most respondents declared they have chosen to study pedagogy deliberately and thoughtfully, and were guided by the desire to work as a teacher, and were guided by their passion for working with children. Children are able to sense if they are liked by their teachers, or if teachers are truly engaged in their work. Apart from the intrinsic factors that drive motivation to study pedagogy, the students took into account extrinsic factors, mainly the desire to convey knowledge, values, and social standards to children, as well as social prestige, respect and esteem associated with this profession.

It should be pointed out that this study fails to fully explore the question of motivation to work as a teacher, which should be studied more extensively in the future. Nevertheless, it is worth noting that the issues discussed here contribute to the ongoing discussion in Poland, Slovakia and Czechia concerning the challenges related to the professionalization of the teaching. Unfortunately, the financial situation of teachers deteriorates year by year, increasingly more teachers abandon their profession, there is also a widespread sense of disrespect and loss of prestige of this profession, which may also discourage future students from choosing teacher education programs.

5. Grabowski, H. (1991). Postawy zawodowe studentów uczelni wychowania fizycznego wobec przyszłej pracy w kulturze fizycznej. *Wychowanie Fizyczne i Sport*, 1.
6. GUS (2018). Główny Urząd Statystyczny, Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 (wyniki wstępne). <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/skolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20182019-wyniki-wstepne,8,6.html> (dostęp: 05.02.2021).
7. Htang, L.K. (2019). Motivations for choosing teaching as a career: teacher trainees' perspective from a Myanmar context. *Journal of Education for Teaching*, <https://doi.org/10.1080/02607476.2019.1674561>.
8. Keçici, S. E. (2019). Reasons for Choosing the Profession of Teacher. *Asian Journal of Education and Training*, tom 5, (nr 3), 447-453.
9. Kosiba, G., Madejski, E., Jaworski, J. (2014). Motywy wyboru zawodu a pełnienie roli nauczyciela. *Teżniejszość-Człowiek - Edukacja*, tom 67 (3), 75-87.
10. Kruszewska, A. (2018). Teacher's skills and competencies in the awareness of students of early childhood education /research evidence/, w: Conference: 10th International Conference on Education and New Learning Technologies, s. 0256-0264. DOI:10.21125/edulearn.2018.0131
11. Kruszewska, A., Fasnerová, M., Bernátová, R., Lavrenova, M. (2021), University preparation of graduates of pedagogy to act as an early childhood education teacher. Self-assessment of Polish, Czech, Slovak and Ukrainian students. *European Early Childhood Education Research Journal*, Vol. 29 Issue 2, Taylor & Francis, <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1895265>
12. Okoń, W. (2007). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wyd. X. Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
13. Ordon, U. (2001). Nauczyciel-wychowawca w świetle oczekiwań dzieci w wieku przedszkolnym. *Prace Naukowe. Pedagogika*, (8-9-10), 641-647.
14. Osuch, W. (2010). *Kompetencje przedmiotowe i dydaktyczne nauczycieli geografii oraz studentów geografii – kandydatów na nauczycieli*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP.
15. Paszkowska-Rogacz, A. (2003). Psychologiczne podstawy wyboru zawodu. Przegląd koncepcji teoretycznych. Warszawa: Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.
16. Pervin, L.A., John, O.P. (2002). *Osobowość – teoria i badania*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
17. Piróg, D. (2015). *Przechodzenie absolwentów studiów geograficznych na rynek pracy. Procesy, czynniki, predykcja*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP.
18. Prokopczuk, A. (2012). Motywy wyboru zawodu a motywacja do pracy. *Journal of Management and Business Administration. Central Europe*, nr 5(118), 29-49.
19. Rheinberg, F. (2006). *Psychologia motywacji*. Kraków: Wyd. WAM.
20. Strykowski, W. (2005). Kompetencje współczesnego nauczyciela. *Neodidagmata*, 2 (nr 27/28), 15-28.
21. Tracz, M., Hibszer, A. (2016). Motywy wyboru nauczycielskich studiów geograficznych – uwarunkowania i typologia motywów. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Geographica*, X, DOI: 10.24917/20845456.10.14
22. Tracz, M., Stanuch, J. (2011). Losy zawodowe absolwentów nauczycielskich studiów geograficznych Akademii Pedagogicznej w Krakowie, w: K. Potyrała (red.), *Kompetencje czy kwalifikacje? Efekty kształcenia studentów kierunków przyrodniczych w kontekście Krajowych Ram Kwalifikacyjnych i badań na różnych etapach edukacyjnych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP, s. 37-44.
23. Wojtasik, B. (1997). *Warsztaty doradcy zawodu. Aspekty pedagogiczno-psychologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
24. Yüce, K., Şahin, E.Y., Koçer, Ö., Kana, F. (2013). Motivations for choosing teaching as a career: a perspective of pre-service teachers from a Turkish context. *Asia Pacific Educion Review*, (14), 295-306, <https://doi.org/10.1007/s12564-013-9258-9>
25. Żegnałek, K., Gutowska-Wyrzykowska, E. (2016). Nauczyciel- misja czy zawód. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika*, (13), 173-184.